

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK DÜZEYLERİNİ FARKLI KAYNAKLARDAN ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEĞİN YORDAMASI

İlknur ÇALIŞKAN MAYA

Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
mayailknur@gmail.com

Ersin UZMAN

Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
euzman17@gmail.com

Halil IŞIK

Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
hisik2000@yahoo.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini farklı kaynaklardan (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) algıladıkları sosyal desteğin anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemektir. Araştırmanın örneklemini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören toplam 306, 1. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler, 2008-2009 akademik yılında toplanmıştır. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini belirlemek için, Girişimcilik Ölçeği (Yılmaz ve Sünbül, 2009) ve öğrencilerin sosyal destek düzeylerini belirlemek amacıyla ise, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (Zimet ve diğerleri, 1988) kullanılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin farklı sosyal destek kaynaklarından (arkadaş ve özel bir insan) algıladıkları desteğin girişimciliği manidar olarak yordadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Meslek yüksekokulu öğrencileri, girişimcilik düzeyleri, algılanan sosyal destek

ABSTRACT

The purpose of this research is to investigate whether perceived social support from different support sources such as family, friends, and a special person predict entrepreneurship level of vocational college

students. The study group was composed of 306 freshmen students attending the vocational college of Çanakkale Onsekiz Mart University. We collected our data during 2008-2009 academic year. So as to determine the vocational college students' level of entrepreneurship the Entrepreneurship Scale developed by Yılmaz and Sünbül (2008) was employed. In order to determine the vocational college students' perceived social support from different support sources, the Multidimensional Scale of Perceived Social Support which was developed by Zimet et al (1988) was used. In research it is determined that entrepreneurship was significantly predicted by students' perceived social support from different support source (friends and special person).

Key Words: Vocational college students, levels of entrepreneurship, perceived social support

GİRİŞ

Girişimcilik, uzun bir zamandır dünya çapında hem ekonomistler hem de bilim adamları için önemli bir araştırma alanı olmuştur. Girişimciliğe olan bu ilgi birkaç unsurdan kaynaklanmaktadır. İlk olarak küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin ve bilgiye dayalı ekonominin daha yüksek yetenekli ve bilgi sahibi kişileri gerekli kılmasıdır. Bu nedenle dünyada, birçok ülke ve AB ülkeleri girişimci kültürün oluşumuna büyük önem vermektedir. Diğer bir neden ise, işsizliktir (Gürol ve Atsan, 2006; Millman, Matlay ve Liu, 2008; Seikkula-Leino, Ruskovaara, Ikavalko, Mattila ve Rytkola, 2010).

Yaşadığımız çağda, dünyada birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de işsizlik, giderek kendini hissettiren önemli bir sorundur. İşsizlik, yüksek düzeyde eğitim almalarına ve çalışma isteği içerisinde olmalarına rağmen, özellikle de gençler arasında yaygın olarak görülmektedir. Yaşanan ekonomik krizler ise, bu sorunun daha da büyümesine ve önem kazanmasına neden olmaktadır. Örneğin Türkiye'de 2009 yılı Ocak ayında İşkur'a yapılan iş başvuruları, geçen yılın aynı ayına göre % 95 artmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre, Türkiye'de işsizlik oranı % 15.5'e yükselmiştir. Böylece genç nüfusta işsizlik oranı %21.2'den % 27.9'a çıkmıştır (TÜİK, 2009).

Alan yazında, işsizlik sorununun çözümlenmesinde bir seçenek olarak bireylerin yüksek girişimcilik özelliklerine veya düzeylerine sahip olması gösterilmektedir. Çünkü girişimcilik, yeni işletmelerin ortaya çıkması ve gelişmesi, dolayısıyla yeni işlerin ya da iş alanlarının yaratılması ve ekonomik gelişmenin itici bir gücü

olarak tanımlanmaktadır (Carree ve Thurik, 2003; Lena ve Wong, 2003).

Küresel Girişimcilik İzleme Birimi yaptıkları araştırmalar ile girişimcilik etkinlikleri ve ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Sonuç olarak, ekonomik gelişmenin % 25'inin, yeni işletmelerin ortaya çıkmasından kaynaklandığını ortaya koymuşlardır (Cuervo, 2005). Amerika'daki göstergeler de, girişimcilerin iş yaratarak ve yenilikçi ürün veya hizmet sunarak ekonominin gelişmesi için güç oluşturduğunu ifade etmektedir (Kourilsky, 1995; Venesaar, Kolbre ve Piliste, 2006).

Girişimcilik, yaşadığımız çevrenin fırsatlarını sezme, o sezgilerden düşler üretme, düşleri projelere dönüştürme, projeleri yaşama taşıma, risk alma, yenilik yapma ve sürdürme süreçlerinin tamamını ifade etmektedir (Bozkurt, 1996; Erdem, 2001; Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD), 2002). Bu çerçevede girişimci ise farklı düşünen, kararlı olan, kendine güvenen, proje üreten, bunu hayata geçirme yönünde çaba sarf eden, yenilik ve icat yapan kişi olarak tanımlanmaktadır (Wickham, 2001). Girişimcilerin en sıklıkla sözü edilen özelliklerinden biri, yüksek sezgi gücüne sahip olmalarıdır. Girişimcilerin kimi bilinmeyen olayları önceden gördükleri veya sezdikleri ileri sürülmektedir. Bu nedenle girişimciler, "sezgileri güçlü", "iyi gözlemci", "hayal gücü yüksek", "sosyal yönü kuvvetli" ve "düşünme ve muhakeme yetenekleri gelişmiş" insanlardır (Shane, 2000; TÜSİAD, 2002) denilebilir.

Girişimci, bazen ülkemizde de yapılan yanlış bir değerlendirilmede ifade edildiği gibi, sadece para sahibi olan kişi değildir. Yani girişimcilik için, para sahibi olmak yeterli olmamaktadır. Çünkü zihinsel yetenekler, para ile satın alınamayacak ancak, eğitimle kazanılabilecek özelliklerdir. Aksi hâlde, bir işletme kurabilmek için gereken parasal şartlara sahip olan kişi, sırf bu özelliği nedeniyle kendini girişimci olarak gördüğünde, yanlış adım atarak bir yatırıma girmekte ve bu yatırımların çoğu başarısızlıkla sonuçlanmaktadır (Lambing ve Charles, 2000). Girişimci aslında girişim niteliğine sahip, ekonomik etkinlik ya da girişimi başlatan ve oluşturan kişidir (Rajani ve Sarada, 2008).

Girişimciliği etkileyen ve kişileri girişimci olmaya iten etmenler ise; kişisel özellikler, aile ve çevre olmak üzere üç boyutta ele alınıp incelenebilir. Bu boyutların her biri bireyin girişimciliği

üzerinde ayrı ayrı etkili olabildiği gibi, tüm bu boyutlar karşılıklı olarak da birbirini etkileyebilmektedir. Örneğin her bireyin, sahip olduğu aile ve yakın çevrenin özelliklerine göre bireyin kişisel özellikleri farklılaşabilmektedir. Böylece bireyin psikolojik yapısı, düşünme biçimleri ve davranış kalıpları değişebilmektedir.

Girişimcilik ile ilgili alan yazına bakıldığında, önceden bireysel özelliklerin dikkate alındığı ve araştırmaların bu yönde yoğunlaştığı görülmektedir. Şöyle ki, Bygrave (1989) ve Robinson ve arkadaşları (1991) yaptıkları araştırmalarda, başarı ihtiyacı, içsel kontrol odağı, belirsizliğe katlanma, risk alma, kendine güven ve yenilikçiliğin girişimciliği etkileyen unsurlar olduklarını ortaya koymuşlardır (Koh, 1996). Yine Koh (1996), Hong Kong'daki lisansüstü öğrenciler ile yaptığı araştırmanın sonucunda, risk alma eğilimi, belirsizliğe katlanma ve yenilikçilik özelliklerinin girişimci eğilime sahip olan öğrencilerde, sahip olmayan öğrencilere göre daha fazla olduğu sonucuna varmıştır. Gürol ve Atsan (2006), Türkiye'de son sınıf üniversite öğrencileri üzerinde yürüttükleri araştırmanın sonucunda, risk alma eğilimi, içsel kontrol odağı, başarı ihtiyacı ve yenilikçilik özelliklerinin girişimci eğilime sahip olan öğrencilerde, sahip olmayan öğrencilere göre daha fazla olduğunu görmüşlerdir.

Emsen ve arkadaşları (2001) tarafından, Atatürk Üniversitesi'nde yürütülen çalışmada, öğrencilerin girişimcilik düzeyinin düşük olduğu, erkek öğrencilerin, kırsal alanda yaşayanların, gelir seviyesi yüksek olanların ve babası bağımsız olarak çalışanların girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Arslan (2002), İrmış (2003), Veciana, Aporte ve Urbana (2005) ve Berglund ve Wennberg (2006) yaptıkları araştırmalarda, öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğunu görmüşlerdir. Lüthje ve Franke (2003), öğrencilerin kişisel özelliklerinin, Wang ve Wong (2004), ailenin girişimci olmasının, cinsiyetin ve eğitim düzeyinin öğrencilerin girişimciliği üzerinde güçlü etkiye sahip olduğunu bulmuştur.

Girişimcilik ile ilgili araştırmalarda son zamanlarda ise sosyal çevre ve ilişkiler ağının önem kazanmakta olduğu görülmektedir. Sosyal ilişkiler ağı, bireyin girişimci olması için gerekli olan geniş çapta ve farklı bilgi, sermaye, ulaşım, beceri, öğüt, sosyal tanınma, itibar ve güven gibi kaynaklar sunmaktadır (Klyver, Hindle ve Meyer, 2007). Bundan başka sosyal ilişkiler ağı, işletme kurmada önemli rol oynayarak, girişimcilerin amaçlarına ulaşmalarında onlara yardım etmektedir.

Girişimcilik, bireysel olduğu kadar sosyal bir olgudur ve sosyal ilişkiler içerisinde gerçekleşir. Bu nedenle de, yeni girişimlerin oluşturulması ve sürdürülmesinde sosyal ağlar önemli olmaktadır. Yeni bir iş kurarken, var olan sosyal ilişkilerin etkin hale getirilmesi ve yenilerinin oluşturulması gerekir. Sosyal ağlar, girişimciler için gerekli olan kaynakları sağlar (Jenssen, 1999). Diğer yandan güçlü bağlardan oluşan sosyal ağların, bireyin girişimsel eylemi artırması için gerekli olan ruhsal ve duygusal desteği sağladığı varsayılmaktadır (Johannisson, 1988).

Girişimciliğe sosyal ağ yaklaşımı, girişimcilik alan yazınında yer alan en belirgin bakış açısidir. Geniş ve farklı sosyal ağlara yönelen ve çok fazla destek alan kişi, girişim etkinliklerinde daha başarılıdır (Bruderl ve Preisendorf, 1998). Sosyal ağ başarı hipotezi olarak isimlendirilen bu hipotez, girişimcinin sosyal ağdan yararlandığı ölçüde başarısının artabileceğini ileri sürmektedir. Çünkü girişimcinin sosyal ağları, yeni girişimlerde bireyin başarı olasılığını artıracak önemli sosyal sermaye kaynağı sağlayabilir (Smith ve Lohrke, 2007). Sosyal ağ yaklaşımına ilişkin bir diğer hipotez ise, Bruderl ve Preisendorf (1998) tarafından geliştirilen ödünleme hipotezidir. Bu hipotez girişimcilerin, sosyal ağ desteğine başvurarak kendilerinin insan ve finansal sermaye açıklarını ödünlediğini belirtmektedir. Böylece her iki hipotez, girişimcilikte sosyal ağ desteğinin önemine işaret etmektedir.

Sosyal destek, ağ üyelerinden sağlanan bilgidir. Kişinin ilgilenildiğine, sevildiğine, değer verildiğine ve karşılıklı yükümlülüklerin olduğu bir sosyal ağın üyesi olduğuna ilişkin ağ üyeleri tarafından sağlanan bilgidir (Cobb, 1976; s. 300). Sosyal destek alan yazında, kırk yıllık geçmişe sahip ve özellikle bireyin, fiziksel ve ruhsal sağlığını etkileyen önemli bir faktördür. Sosyal destek kişinin çevresine olumlu uyum yapmasına ve kişisel gelişime katkı sağlamakta, stresin etkilerine karşı tampon görevi görmektedir (Sarason, Levine, Basham ve Sarason, 1983). Algılanan sosyal destek ise, bireyin istediğinde desteği elde edebileceğine ilişkin algıdır (Kitamura, Kijima, Watanabe, Takezaki ve Tanaka, 1999). Böylece algılanan sosyal destek, hem kişilerarası bağların varlığının ve niteliğinin yorumudur (Barrera, 1986). Bu durumda önemli olan, bireyin desteği somut olarak alıp almaması değil, kendisini nasıl hissettiğidir.

Yaşam bireyin sürekli ayak uydurması gereken değişim ve aşması gereken krizlerden oluşur. Sosyal destek ise bu değişimlere uyum sağlamayı ve başa çıkmayı kolaylaştırmaktadır

(Heller, Swindle ve Dusenbury, 1986). Sosyal desteği yüksek olan insanların yaşamlarında daha fazla olumlu olay yaşadıkları, daha yüksek benlik saygısına ve yaşamla ilgili daha iyimser bir bakış açısına sahip olduğu görülmektedir (Sarason, Levine, Basham ve Sarason, 1983). Sosyal desteğin kişinin kendisini iyi ve güçlü hissetmesini sağlayan bir koşul olduğu söylenebilir.

Araştırmalar, bireyin aile ve yakın arkadaş çevresi gibi sosyal etkenlerin ve bunların desteğinin bireyin girişimciliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin ABD'deki başarılı girişimciler, anne ve babalarının kendilerini iş kurmaya yönelttiğini ve girişimciliğe teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. Avustralya'da ise Eğitim Öğretim ve Gençlik Çalışmaları Bölümü'nden 15-24 yaşları arasında 784 Avustralyalı genç ile yürütülen araştırmada, gençleri girişimciliğe yönelten en güçlü etkenlerin velileri, diğer aile üyeleri, arkadaşları ve öğretmenleri olduğu görülmektedir (Department of Industry, Science, Resources and Education, 2001). Böylece sosyal destek, bireyi belirsizliğe tolerans göstermeye ve risk almaya güdüleyebilir. Bu nedenle, bireyin içinde yer aldığı toplumun yapısının da çok önemli olduğu söylenebilir. Toplumun yapısı ve kültürü girişimciliğe ne kadar destek verirse, o toplumda o kadar çok girişimci çıkabilir (Hisrich-Peters, 2001).

Nitekim yapılan araştırmalar, sosyal desteğin öğrencilerin girişimcilik özelliklerinin ortaya çıkmasındaki önemini ortaya koymaktadır. Koçak (1994) tarafından, D.E.Ü.'nde "Eğitim sürecinde, grupla danışma uygulamalarının gençlerin girişimcilik gelişimine etkisi" adlı araştırmanın sonucunda, grupla danışma uygulamalarının gençlerin girişimciliklerine olumlu etkide bulunduğunu göstermektedir. Söz konusu uygulamada öğrenciler, arkadaş ve öğretmen olmak üzere yakın sosyal çevrenin desteğini almaktadır.

Başka bir çalışmada Gözek (2006), "Girişimci adayının özellikleri, girişimcilik eğilimleri ve girişimci adayına sağlanan destekler" adlı araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırmanın sonucunda; ailenin, girişimci kültürünün oluşmasında ve bireyin girişimciliğe yönelmesinde etkili olduğunu bulmuştur.

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan diğer bir araştırmada ise, öğrencilerin girişimci potansiyellerinin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu öğrencilerin, destek ve yönlendirme eksikliği nedeniyle girişimci potansiyellerini dışı vuramadıkları görülmektedir (Cansız, 2007).

Aile ve arkadaş gibi yakın çevrenin sahip olduğu değer ve rol setleri, bireylerin girişimci özelliklerinin ortaya çıkmasında veya çıkmamasında bağlayıcı sonuçlar doğurabilir. Çünkü bireyin sahip olduğu değerler ve içinde bulunduğu rol gereği, edindiği bilgi, deneyim ve davranışlar, yaşam şeklini değiştirecek kararlar almasına katkıda bulunacak pozitif bir algılamaya yol açabilir. Bu nedenle bir toplumda aileler, çocuklarının girişimciliğine ne kadar destek verirse, o toplumda o kadar çok girişimcinin çıkabileceği söylenebilir (Hisrich-Peters, 2001). Aile, aynı zamanda girişimcilik için gerekli kaynakların ve fonların sağlanmasında ve yönetsel yeterliliklerin elde edilmesinde önemli bir kaynaktır (Cuervo, 2005).

Bireylerin gelişim çağında iken, girişimci ailelerinin olması, onların örnek ya da desteğinin alınması bireylerin girişimcilik algılarını etkilemekte ve bu nedenle girişimcilik düzeyleri değişebilmektedir. Örneğin ABD’de çoğu zaman, işçi ve memur ailelerden gelenlerin sıklıkla bu yönde sosyalize oldukları, var olan koşullara paralel iş ya da meslek edinmeye yöneldikleri görülürken; girişimci ailelerden gelenlerin, yine benzer bir iş kurduğu ya da ailenin var olan işini daha da büyüttüğü dikkat çekmektedir (Bridge Oneil ve Cromie, 1998; Sequeria, 2004).

Girişimcilik, riskli bir süreçtir (Buttner, 1992). Bireyin kendi işini kurma ve sürdürmesi önemli riskler almayı gerektirir. Bu anlamda birey kişisel birikimlerini, kurmayı planladığı işe yatırması, aslında kaybetme tehlikesini de göze alması demektir. Diğer taraftan kişi, uzun saatler çalışma, zaman baskısı, rol çatışması ve birçok ekonomik yükümlülükle de başa çıkmak zorundadır (Rauch, Unger ve Rosenbush, 2007). Ancak aile ve arkadaş çevresinden sağlanan sosyal destek, bireyin fiziksel ve duygusal iyilik hali üzerine etki ederek bireyi stresli çevreye karşı koruyan bir mekanizma olarak kullanılabilir (Cohen ve Wills, 1985; Kanner, Coyne, Schaefer ve Lazarus, 1981). Thoits (1986) de sosyal desteği, stresle başa çıkmanın kaynağı olarak görmektedir. Sosyal desteğin, stresli olayları azalttığı ve stresli olayları daha etkili şekilde ele alarak problem çözmeyi kolaylaştırdığı ileri sürülmektedir (Lakey ve Heler, 1988). Destekleyici ilişkiler, bir bakıma insanların sağlıklı kalma ya da strese uyum sağlamada ihtiyaç duydukları şeyleri sağlamaktadır (House, Umberson ve Landis 1988). Dolayısıyla doğası gereği stresli bir süreç olan girişimciliğin, her aşamasında ağlar yoluyla sağlanan sosyal destek, bireyin içinde bulunduğu durumu daha az tehdit edici ve üstesinden gelebileceği bir durum olarak algılayıp performansını

artırmasına yardımcı olabilir. Desteğin elde edilebileceğinin algısı ise, kriz zamanlarında desteği elde etmenin daha olası olduğunu göstermektedir (Wentington ve Kessler, 1986).

Birçok araştırma, girişimciliği bir işletmenin başarılı şekilde kurulması ve devamının sağlanması bağlamında ele alıp, değerlendirmektedir (Bird, 2002; Onstenk, 2003). Girişimcilik, bir anlamda işsizlik sorununun çözümlenmesine ve ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlayan önemli insani bir eylemdir. Fakat buna rağmen Türkiye, gelişmiş ve diğer gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırıldığında, girişimci kültürün gelişmesi ve yayılmasında istenilen düzeyde değildir. Örneğin yeni işletme kurma oranları, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında daha düşüktür (TÜSİAD, 2002). Bu sorunun çözümü konusunda ise, girişimciler açısından kaynak sağlayıcı kurumlar olması nedeniyle üniversiteler (Veciana, Aporte ve Urbana, 2005) önem kazanmaktadır.

Meslek yüksekokulları ise öğrencilerini mevcut yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda eğiterek kısa sürede iş dünyasına atılmasını amaçlayan kurumlardır. Meslek kazandırmaya yönelik eğitim veren meslek yüksekokullarının, öğrencilerin girişimci özelliklerinin geliştirilmesi yönünde amaçları da bulunmaktadır. Özellikle çocukluk ve ergenliğin, girişimciliğe karşı olumlu tutumların beslenmesinde ve girişimcilik hakkında temel bilgilerin kazanılmasında ideal aşama olduğu da (Filion, 1994) dikkate alınırsa ergenliğin son döneminde olan meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik eğiliminin geliştirilmesi gerekir.

Bu araştırmada, okullarda öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini geliştirmeye yönelik derslerin dışında katkı sağlayabilecek psikososyal bir etken olarak sosyal destek ele alınmıştır. Girişimcilik eğitimi almamış kişilerin, girişimci yapıya sahip olmaları ve girişimde bulunmaları dikkate alındığında, girişimcilikte eğitimin dışında girişimciliği etkileyebilecek durum ve koşulları da incelemenin gereği ortaya çıkmaktadır. Literatürde sosyal ilişkiler ağı ile ilgili çalışmalar bulunmakla birlikte algılanan aile, arkadaş ve özel bir insan desteği ile ilgili çalışma özellikle de meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik olarak rastlanmamıştır. Bu açıdan bakıldığında, araştırmanın eğitim politikacılarına, yöneticilere, öğretmenlere, öğrencilere, ailelere, girişimcilere ve özellikle de psikolojik yardım veren meslek elemanlarına, bir bireyin girişimci özelliklerinin ortaya çıkmasında sosyal desteğin önemini göstermesi açısından önemlidir. Sosyal desteğin girişimcilikte önemli rol oynadığının bilinmesi özellikle psikolojik

danışma ve rehberlik açısından bireylere sunulacak müdahalelerin belirlenmesinde yarar sağlayacaktır. Araştırma, meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini farklı kaynaklardan (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) algıladıkları sosyal desteğin anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amacın yanında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri nedir?
2. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin ailelerinden, arkadaşlarından, özel bir insandan ve toplam olarak algıladıkları sosyal destek düzeyleri nedir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini farklı kaynaklardan (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) algıladıkları sosyal desteğin anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemeyi amaçladığından kullanılan model, ilişkisel tarama modelidir (Karasar, 2000).

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören rastgele örnekleme yoluyla seçilen toplam 306, 1. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin 118'i (% 38.56) kız ve 188'i (% 61.44) erkektir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 17-25 ($\bar{x}$ =19.99 Ss 1.57) arasındadır. Araştırmanın verileri; mobilya, inşaat, elektrik, tekstil, makine, işletme, çocuk gelişimi, muhasebe, büro yönetimi ve sekreterlik ile bilgisayar teknolojileri ve programlama olmak üzere on bölümde öğrenim görmekte olan öğrencilerden elde edilmiştir.

Tablo 1.
Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Bölümlere Göre Dağılımı

MYO Bölümleri	F	%
1.Mobilya	11	3,6
2.İnşaat	49	16,0
3.Elektrik	38	12,4
4.Tekstil	24	7,8
5.Makine	24	7,8
6.İşletme	36	11,8
7.Çocuk Gelişimi	23	7,5
8.Muhasebe	41	13,4
9.Büro Yönetimi ve Sekreterlik	29	9,5
10.Bilgisayar Teknolojileri ve Programlama	31	10,1
TOPLAM	306	100

Verilerin Toplanması

Veriler, Girişimcilik Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği' nin araştırmacılar tarafından ders saatlerinde öğrencilere uygulanması yoluyla elde edilmiştir. Veri toplama araçları uygulanmadan önce araştırmanın amacı açıklanmış, öğrencilerin veri toplama araçlarını rahatça cevaplayabilmeleri amacıyla da isimlerini yazmamaları istenmiştir.

Girişimcilik Ölçeği

Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek 36 maddeden oluşmakta ve likert tipinde her zaman (6)'dan hiçbir zaman (1)'a uzanan aralıklı ölçek formundadır. Ölçekten elde edilen en yüksek puan 180 ve en düşük puan ise 36'dır. Girişimcilik puanlarının değerlendirilmesinde, aşağıdaki ölçütler esas alınmaktadır.

- 36-64 --- Çok düşük girişimcilik
- 65-92 --- Düşük girişimcilik
- 93-123 --- Orta düzey girişimcilik
- 124-151 --- Yüksek düzey girişimcilik
- 152-180 --- Çok yüksek düzey girişimcilik

Ölçek Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından, eğitim ve mesleki eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilere uygulanmış ve elde edilen verilere Cronbach Alfa Güvenilirlik analizleri ile faktör (içerik) analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizleri sonucu, ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.90 bulunmuştur. Verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlet testi ile analiz edilmiş ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,79 bulunmuştur. Yapı geçerliliği için ölçeğin temel faktörlerini ve boyutlarını ortaya koymak amacıyla Compenant ve Varimax faktör Analizleri uygulanmıştır. Ölçeğin tek faktörde toplandığı ve faktör yüklerinin 0,40'ın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin bu tek faktör tarafından açıklanan toplam varyans ise %47,3 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerliği, Voltan (1980) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Rathus Atılganlık Envanteri kullanılarak belirlenmiştir. Aynı öğrenci grubuna iki ölçme aracı uygulanmış ve elde edilen verilerin Spearman Brown -rho- (Sıra Farkları Korelasyon) Katsayısına bakılmıştır. Rho katsayısı 0,33 düzeyinde anlamlı ilişkiyi ve m iki ölçeğin birbiriyle tutarlı ölçümler ürettiğini göstermektedir.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Zimet ve arkadaşları (1988) tarafından, bireylerin algıladıkları sosyal desteği belirlemeye yönelik geliştirilen ölçeğin Türkiye'de Eker, Arkar ve Yıldız (2001) tarafından, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Toplam 12 maddeden oluşan ölçek "kesinlikle hayır" ile "kesinlikle evet" arasında değişen, 7 dereceli (1-7 puan), likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin aile, arkadaş ve özel bir insan desteğini belirlemek üzere dört maddeden oluşan üç alt ölçeği bulunmaktadır. Alt ölçeklerden alınabilecek puan 4-28 arasında değişmektedir. Ölçeğin tamamından elde edilecek en düşük puan 12, en yüksek puan 84'tür. Elde edilen puanın yüksek olması, algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçek Eker, Arkar ve Yıldız (2001) tarafından, yeni bir çalışmada bazı revizyonlar yapılmıştır. Orijinal MSPSS maddeleri, örnekler verilerek tanımlanmaya çalışılan aile maddeleri (ebeveyn, eş, çocuklar, kardeşler) ve özel bir insan (flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) maddeleri dışında, Türkçe olarak aynı kalmıştır. Özel bir insan terimi yerine bu boyut, ailenin ve arkadaşların dışında olan bir kişi olarak tanımlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek için, Cronbach alfa yöntemi kullanılmıştır. Değerler, 0.80 ile 0.95 arasında bulunmuş ve üç örnekleme de ölçek ve alt ölçekler kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılık göstermiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin değerlendirilmesinde, SPSS 13.0 for Windows istatistik paket programı kullanılarak veriler çözümlenirken, girişimcilik düzeyleri ve farklı kaynaklardan (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) algılanan sosyal desteği belirlemede aritmetik ortalamadan yararlanılmıştır. Farklı kaynaklardan (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) algılanan sosyal desteğin, girişimcilik düzeyini yordayıp yordamadığını belirlemek için ise çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmada önem düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, girişimcilik ve farklı kaynaklardan (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) algılanan sosyal destek değişkenlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

1) MYO Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeyleri

Tablo 2'de görüldüğü gibi, meslek yüksekokulu öğrencilerinin elde ettikleri ortalama girişimcilik puanları $\bar{x}=146.37$ 'dir. Söz konusu puan değerlendirildiğinde, meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin, yüksek girişimcilik düzeyine (124-151, yüksek düzey girişimcilik) karşılık geldiği görülmektedir.

Tablo 2.
MYO Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeyleri

	N	$\bar{x}$	Ss
Girişimcilik	306	146.37	18.08

2) MYO Öğrencilerinin Farklı Kaynaklardan Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri

Tablo 3, meslek yüksekokulu öğrencilerinin algıladıkları toplam sosyal destek puanının $\bar{x}=65.61$ olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 84 olduğu dikkate alındığında, öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin, farklı destek kaynaklarından (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) algıladıkları sosyal destek düzeyleri sıralandığında; öğrenciler en yüksek desteği ailelerinden ($\bar{x}=23.20$) daha sonra arkadaşlarından ($\bar{x}=22.32$) ve en son özel bir insandan ($\bar{x}=20.04$) aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3.
MYO Öğrencilerinin Farklı Kaynaklardan Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri

Sosyal Destek Boyutları	n	$\bar{x}$	Ss
Aileden algılanan sosyal destek	306	23.20	5.43
Arkadaştan algılanan sosyal destek	306	22.32	5.80
Özel bir insandan algılanan sosyal destek	306	20.04	8.03
TOPLAM	306	65.61	18.08

3) MYO Öğrencilerinin Farklı Kaynaklardan Algıladıkları Sosyal Desteğin Girişimcilik Düzeylerini Yordaması

Coklu regresyon analizi uygulamasında, yordayıcı değişkenler (aileden algılanan sosyal destek, arkadaştan algılanan sosyal destek ve özel bir insandan algılanan sosyal destek) ve bağımlı değişken (girişimcilik) arasında F değeri değerlendirildiğinde, ($F_{3;302}=13,38$, $p=0.000$) bu değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı doğrusal bir ilişki olduğu ifade edilebilir. Analizde oto-korelasyon olup olmadığını anlamak amacıyla Durbin-Watson testi yapılmıştır. Durbin Watson değeri $d=1,92$ olduğundan oluşturulan regresyon modeli iyi oluşturulmuş bir regresyon modeli olarak değerlendirilmiştir. Yordayıcı değişkenler olarak ele alınan, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin alt ölçeklerinin girişimciliği yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir

Girişimciliği, arkadaş ve özel bir insandan algılanan sosyal desteğin, pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı ve aileden algılanan sosyal desteğin ise anlamlı olarak yordamadığı bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle aileden algılanan sosyal destek, girişimciliğe anlamlı bir katkı yapmamaktadır. Girişimcilik üzerinde en fazla etkiye sahip faktör özel bir insandan algılanan sosyal destektir ($\beta=.187$; $t=3.116$; $p<0.01$). Bu faktörü ikinci sırada, arkadaştan algılanan sosyal destek ($\beta=.157$; $t=2.417$; $p<0.05$) izlemektedir. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin, aileden algıladıkları sosyal destek değişkeni dışında arkadaş ve özel bir insandan algıladıkları destek, onların girişimcilik düzeylerinin yaklaşık % 12'sini ($R^2=.117$) açıklamaktadır.

Tablo 4.
MYO Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Desteğin
Girişimcilik Düzeylerini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon
Analizi Sonuçları

Değişken	β	Standart Hata	β	T
Sabit	120,893	4,722		25,407
Aile	,319	,214	,091	1,419
Arkadaş	,454	,203	,157	2,417*
Özel kişi	,422	,135	,187	3,116**
R=0.342	$R^2=0.117$	F(3;302)=13.375**		

N=306; *p<0,05; ** p<0,01.

TARTIŞMA

Bu araştırma, meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini farklı sosyal destek kaynaklarından (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) algıladıkları sosyal desteğin anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda, MYO öğrencilerinin girişimcilik ve algıladıkları sosyal destek düzeyleri yüksek çıkmıştır. Yılmaz ve Sünbül (2008)'ün üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmanın sonuçları da, üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin oldukça yüksek ($\bar{x}=143.88$) olduğunu göstermektedir. Bu durum, araştırmanın yürütüldüğü çevrenin ya da bölgenin toplumsal yapısının özelliğinden kaynaklanabilir. Çünkü kültürel çevrenin değerleri ve inançları, girişimsel etkinliklerin başlangıcında tetikleyici ya da önleyici bir rol oynamaktadır (Cuervo, 2005). Türk toplumu her ne kadar, belirsizlikten kaçınma eğiliminin yüksek olduğu bir toplum olarak düşünülse (Sargut, 2001) de, en azından araştırmanın yürütüldüğü çevrede veya bölgede girişimciliğin, ekonomik ve toplumsal kalkınmadaki etkisi nedeniyle önemsendiği ve toplumsal yapının değiştiği söylenebilir. Nitekim girişimcilik faaliyetlerinin, ülkeden ülkeye olduğu gibi aynı ülke içinde bölgeden bölgeye de değiştiği bilinmektedir (Bygrave ve Minniti, 2000). Bilinen bir şey daha var ki o da girişimciliğin, daha çok bireyci veya özgürlükçü toplumsal

yapılarda kök saldıdır. Girişimciliğe karşı, toplumun ilgi ve isteği artmış olabilir. Diğer taraftan günümüzde, giderek birçok toplum girişimciliğin, ekonomik ve toplumsal kalkınmadaki hayati önemini kabul etmektedir. Bu doğrultuda gelişmekte olan ülkelerde, devlet dışında kalkınmayı göğüsleyecek sivil insiyatifin, özgür emek ve özel teşebbüsün varlığına daha çok ihtiyaç bulunmaktadır (Aytaç, 2005).

Öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin yüksek çıkması, ileriki yaşamlarında kendilerinden girişimci olmaları beklenen öğrenciler adına sevindirici olsa da, gerçekte bu durum onların henüz gerçek dünyada bir iş kurma eylemi ile karşılaşmalarından kaynaklanabilir. Sonuçta girişimcilik davranışları, gerçek yaşamda farklılık gösterebilir. Niyetler gelecekte eyleme dönüşmeyebilir (Turker ve Sönmez Selçuk, 2009). Bu durumda öğrencilerde var olan bu girişimcilik eğilimini uygulamaya dönüştürmeleri konusunda yardımcı olmak gerekir. Bu noktada da, meslek yükseköğretim kurumlarının girişimci bireyler yetiştirme amacına ulaşabilmeleri için, verilen girişimcilik eğitimi ve niteliği önem kazanmaktadır. Girişimcilik eğitimi ile girişimcilik eğilimi olan öğrenciler, yeni bir işletme kurmak için gerekli özellikleri kazanabilir ve kendilerini yeterli kılabirler. Bu nedenledir ki, hem Birleşmiş Milletler Dünya Gençlik Raporu (United Nation's World Youth Report, 2005) hem de Milenyum Dünya Gelişme Hedefleri (UN, 2000) girişimcilik eğitiminin, özelde mesleki eğitim ile genelde eğitim sisteminin bütünü ile birleşmesini vurgulamaktadır (Millman, Matlay ve Liu, 2008). Kaldı ki, AB'ye üye olmayı hedefleyen Türkiye'nin daha yenilikçi ve girişimci bireylere ihtiyacı olduğu söylenebilir. Bu nedenle eğitim sistemimizin ileriki dönemde, dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi girişimci yetiştirme konusuna daha çok önem vermesi beklenen bir durum olarak belirtilebilir.

Bu araştırmada, öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Sağlık yüksekokulu öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin sosyal destek toplam puan ortalamaları 66,43 bulunmuştur (Yılmaz, Yılmaz ve Karaca, 2008). Yine Eker, Arkar ve Yıldız (2001) yaptıkları araştırmada, üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek toplam puanının 62.96 olduğunu bildirmişlerdir. Bu bulgular, bu araştırmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Bu durum, Türk toplumunun kültürel yapısının aile bağlarına ve arkadaşlık ilişkilerine önem vermesine

bağlı olarak açıklanabilir. Türkiye'nin kolektivist yapısına ve sosyal bağların kuvvetli olduğu olgusuna, uygun bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bağımsız kültürlerde, kişiler bağımsız ve kendi iradelerine göre hareket etmeye cesaretlendirilirken, bağımlı kültürlerde kişiyi diğerlerine bağımlı ve grup uyumu için başkalarına göre hareket etmeye cesaretlendirilir. Bu nedenle de, bağımsız kültürlerdeki bireyler problem çözümünde ya da stres karşısında destek aramazken, bağımlı kültürlerde desteğe daha fazla başvurumaktadırlar (Taylor ve diğerleri 2004). Tüm bu nedenlerle, sosyal desteğin yüksek çıkmasının beklenen bir durum olduğu ifade edilebilir. Her ne kadar sosyal destek, statik olmayan dinamik bir süreci (Yıldırım, 2010) belirtse de, özellikle henüz bir meslek sahibi olmamış, hayata ve geleceğe yönelik belirsizlikle mücadele edecek olan genç bireylerin, içinde buldukları yaş itibarıyla sosyal desteğe en üst düzeyde gereksinim duydukları bir çağda yeterli sosyal destek algıladıkları söylenebilir.

Öğrencilerin, farklı kaynaklardan (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) algıladıkları sosyal destek açısından da farklılıklar belirlenmiştir. Öğrenciler ailelerinden, arkadaşlarına ve özel bir insana göre daha fazla destek algılamışlardır. Oysa ki öğrencilerin içinde buldukları dönem kişisel ve sosyal değişikliklerin olduğu ergenlik dönemidir (Palmonari, Kirchler ve Pombeni, 1991). Aileden çok, arkadaşlarla birlikte oldukları ve anne-baba ilişkilerinden çok, arkadaşlık ilişkilerinin önem kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde, ergen yaşamında arkadaşların etkisi artarken anne-babaların etkisi azalmaktadır (De Goede, Branje, Delsing ve Meeus, 2009). Yapılan araştırmalarda elde edilen sonuçlara göre ise, ergenlikte genel olarak anne ve babalardan algılanan desteğin değişmediği ya da azaldığı, arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin ise arttığı görülmektedir (Helsen, Vollebergh, Meeus, 2000; Bokhorst, Sumter ve Westenberg, 2010). Bu çalışmada, aileden veya anne ve babadan algılanan sosyal desteğin önemini kaybetmediği görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; MYO öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini, arkadaş ve özel bir insandan algılanan sosyal destek pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı olarak yordarken, aileden algılanan sosyal desteğin anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür. Araştırmada ulaşılan bu sonuç, girişimcilerin düşük desteğe ihtiyaç duyduklarını belirleyen Sexton ve Bowman'ın (1985) araştırmasıyla tutarlılık göstermektedir. Fakat bu konuda yapılan diğer araştırmalarda, elde edilen

bulgulara tutarsızlık da dikkat çekmektedir. Baughn ve arkadaşlarının (2006) yürüttükleri araştırmanın sonucunda, aile ve arkadaş desteğinin girişimsel ilgiyle son derece yüksek ilişkili olduğu ve aile desteğinin daha güçlü bir ilişki gösterdiği saptanmıştır. Araştırmada, girişimcilik ilgisinde temel faktörün aile desteği olduğu ileri sürülmüştür. Aynı doğrultuda daha yüksek destek/yardım alan girişimcilerin, düşük destek alanlardan daha başarılı oldukları bir diğer çalışmanın bulgusudur (Brüderl ve Preisendorfer, 1998). Bir diğer araştırmada ise, eğitimsel ve yapısal destek faktörlerinin girişimciliği etkilerken aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin etkilemediği saptanmıştır (Turker ve Sönmez Selçuk, 2009). Araştırma bulgularındaki farklılıkların kaynağı olarak, sosyal desteğin kavramsallaştırılmasındaki ya da sosyal desteği belirlemeye yönelik kullanılan ölçme araçlarındaki farklılıkların olduğu söylenebilir.

Potansiyel girişimci sosyal desteğe ihtiyaç duyar, çünkü bu destek onun var olan yeteneklerine ve kendi projelerini gerçekleştirebileceğine olan inancını artırabilir (Greenberger ve Sexton, 1988). Bu inanç ise, girişim eyleminin gerçekleşmesini sağlar. Bruderl ve Preisendorfer'a (1998) göre, kişinin kendi işini başlatma ve sürdürebilmesi önemli ölçüde risk almasını gerektirir. Ağ ilişkileri, girişimsel risk almak için duygusal destek sağlar (Bruderl and Preisendorfer, 1998). Çünkü kişi, girişiminin sonucunda birikimlerini ve diğer kazançlarını kaybetme durumuyla karşı karşıya kalabilir. Bu durumda da, sosyal destek kişiye başarabileceği konusunda güven vererek onu güçlendirebilir.

Diğer yandan potansiyel girişimcinin, aynı zamanda kontrol etme isteği vardır (Greenberger ve Sexton, 1988). Bilinen o ki girişimci bireyler, vizyon sahibi, hür olan ve bağımsızlık ihtiyacı yüksek olan kişilerdir (Bruderl ve Preisendorfer, 1998; Buttner, 1992; Gerber, 1996; Sexton ve Bowman, 1991). Bruderl ve Preisendorfer'a (1998) göre, girişimcilerin genel popülasyonla kıyaslandığında destek ihtiyaçları daha düşüktür. Başkalarının öğüt, bilgi ve desteğine daha az ihtiyaç duyarlar. Bireylerin kendi işlerini kurma ya da işletme kurma yani girişim çabalarının kaynağı bireylerin bir başka kişiyle çalışmak istememeleri, kendi işlerinde çalışmak ve kendi işlerini kurmak istemeleri olabilir. Bu durum, bireylerin özgürlük ihtiyacını yansıtmaktadır. Vangelder (2006) de, bu konuda özgürlüğün girişimsel motivasyonun ve uygulamasının kalbi olduğunu ileri sürmektedir.

Girişimcinin birincil motivasyon kaynağı, bağımsızlıktır (Herbig, Golden ve Dunphy, 2004) Girişimci, yeni fikirler vermek ve risk almak için yaratıcı ve bağımsız düşünmeye ihtiyaç duyar. Bağımsızlık, bir anlamda yeni fikirler ve risk anlamına gelir. Bağımsızlık olmadığına, yenilik ve gelişim olmaz. Bu nedenlerdir ki, girişimcilerde yüksek düzeyde sosyal destek beklenmemelidir.

Girişimci insanlar, işletmeye özerk olmak için başvururlar. Girişimci, ekonomik girişim riskini üzerine alan, başlatan, yöneten ve sahiplenen kişi olarak tanımlanır (Greve ve Salaff, 2003). Sonuç olarak girişimcinin, riskli bir süreç olan girişimsel etkinliklere katılmaya istekliliği ve girişime yönelik kararında sosyal desteğe ihtiyacı olmakla birlikte özerk ve bağımsız olma ihtiyacı nedeniyle düşük düzeyde sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Diğer ifadeyle girişimcinin ihtiyaç duyduğu destek, özerklik desteği olabilir. Burada önem kazanan, algılanan desteğin özerkliği ne kadar sağlayabildiği ve algılanan desteğin niteliği olabilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise, aileden algılanan sosyal desteğin girişimciliğin önemli bir yordayıcısı olarak bulunmamasıdır. Halbuki bu bulgu, Baughn ve arkadaşlarının (2005) girişimsel ilginin aile desteğiyle son derece güçlü ilişkili olduğu bulgusuyla tutarsızdır. Ergenliğin başında, anne-baba gencin kişilerarası ağlarında merkezde yer alır (Meeus, 1994) ve genç, birçok durumda anne-babaya bağlılığını sürdürmektedir. Fakat zamanla gencin, bağımsız ve özerk bir birey haline gelmesi gerekir, çünkü yetişkin yaşamı, bireyin yaşamını sahiplenmesi ve kendi iradesini ortaya koymasını gerektirir. Özerklik, kendini düzenleme ve yönetme anlamına gelir (Ryan ve Solky, 1996). Ne var ki, girişimci yeni fikirler oluşturmak ve risk almak için yaratıcı ve bağımsız düşünmeye ihtiyaç duyar. Bağımsızlık ise, yeni fikirler ve risk anlamına gelir. Bağımsızlık olmadığına, yenilik ve gelişim olmaz. Ailenin sosyal desteğinin, genç tarafından korunmaya ihtiyaç duyan biri ve aileye bağlılığını sürdürmesi yönünde algılanabilir. Sonuç olarak, anne-baba desteğinin girişimci tarafından bu şekilde algılanması onu özerk ve bağımsız olmaktan alıkoyabilir.

Araştırmadan elde edilen önemli bir sonuç, özel bir insandan ve arkadaşlardan algılanan desteğin girişimciliğin yordayıcısı olmasıdır. Ergenlik dönemiyle birlikte kişilerarası ağlarda değişim yaşanmaktadır. Hatta kişilerarası ağlardaki bu değişim, ön koşul olarak görülmektedir. Arkadaşların, özerklik ve bağımsızlığın geliştirilmesinde güçlü bir etkiye sahip oldukları

dikkate alındığında (Dekovic' ve diğerleri, 2002), özel bir insan ve arkadaştan algılanan sosyal desteğin, özerkliği ve bağımsızlığı kısıtlayıcı olmayan türden destek olarak girişimciliği desteklediği söylenebilir.

SONUÇ

Sosyal desteğin, bireyin davranışlarını ve çeşitli alanlardaki gelişimlerini ve yeterliliklerini güçlendirdiği, stresli zamanlarda sıkıntıyı azalttığı ve bireylerin olumsuz olaylarla başa çıkma yeteneklerini artırdığı (Cohen ve Wills, 1985; Dunst, 2000; Pearson, 1986) dikkate alındığında, öğrencilerin girişimcilik düzeylerine de olumlu katkı yapmış olabileceği söylenebilir.

Bu çalışmada, girişimciliğe yönelik destekten ziyade çeşitli kaynaklardan (ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan) genelde hissedilen duygusal destek ele alınmıştır. Bu durumda, sosyal destek kişiye özgü bir nitelik olarak ele alınmıştır. Burada bireylerin genelde aile, arkadaş ve özel bir insandan alabilecekleri yardım söz konusudur. Algılanan sosyal destek, bireyin yalnız olmadığının ve her zaman birilerinin yanında ve arkasında olduğunun algısıdır. Fakat aile desteği, özellikle ergenlik döneminde kişiler tarafından farklı algılanabilir. Bu dönemde, girişimcilik açısından aile desteği bağımsızlığa müdahale olarak kişi/kişiler tarafından değerlendirilebilir ve bu nedenle, diğer destek kaynaklarının önemi artabilir. Psikolojik danışma ve rehberlik açısından, özel insan ve arkadaş desteğinin girişimciliğin anlamlı yordayıcıları olması dikkate alındığında, gençlerin bu destek kaynaklarını daha destekleyici algılamaları konusunda yardımcı olunabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle, anne-baba ya da ailenin özerklik desteğinin girişimcilik üzerine etkisinin araştırılması önerilebilir. Ayrıca kültürlerarası karşılaştırmalar da yapılabilir. Çünkü sosyal destek, aynı zamanda kültürel bir olgudur, toplumların yapısına göre farklı şekillerde algılanabilir. Bireyi bağımsız olmaya cesaretlendiren bir toplumdaki sosyal destek ile, bireyi diğer bireylere bağımlı olmaya cesaretlendiren ve bireyden çok ilişkilere önem veren bir toplumdaki sosyal destek farklı işlev görebilir.

Bu çalışmada, sadece algılanan sosyal destek açısından bireylerin girişimcilik düzeyleri incelenmiştir. Oysa sosyal desteğin, verilen ve elde edilen sosyal destek (Barrera, 1986; Cauce, 1986;

Sarason, Sarason ve Pierce, 1990) olmak üzere farklı biçimi de bulunmaktadır. Bu nedenle, düzenlenecek araştırmalarda sosyal destek, yalnızca algılanan biçimiyle değil diğer sosyal destek biçimleri açısından da araştırılabilir.

Bu çalışma, hâlen okumakta olan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, girişimci kişilerden oluşmadığı için öğrencilerin girişimcilikleri kendilerini nasıl hissettiklerine göre belirlenmiştir. Benzer çalışmanın girişimci kişiler üzerinde yapılması elde edilen bulguların güvenilirliğini artırabilir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Kahraman. (2002). "Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri", **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, S. 6, s.1-11.
- Aytaç, Ömer (2005). "İktisadi ve Sosyal Gelişme Açısından Girişimcilik", **Akademik Araştırmalar Dergisi**, S. 26, s. 79-102.
- (2006). "Girişimcilik: Sosyo-kültürel Bir Perspektif", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:15, 139-160.
- Barrera, Jr. Manuel. (1986). "Distinctions Between Social Support Concepts, Measures, and Models", **American Journal of Community Psychology**, S.14, s. 413-445.
- Baughn, Christopher C. ve Diğerleri (2006). "Normative, Social And Cognitive Predictors Of Entrepreneurial Interest In China", **Vietnam And The Philippines Journal Of Developmental Entrepreneurship** C. 11, S. 1, s. 57-77.
- Berglund, K. Henrik. ve Karl Wennberg. (2006). "Creativity Among Entrepreneurship Students: Comparing Engineering and Business Education", **International Journal of Continuing Engineering Education and Life-Long Learning**, 16, S. 5, s.366-79.
- Bird, Barbara. (2002). "Learning Entrepreneurship Competencies: The Self-directed Learning Approach", **International Journal of Entrepreneurship Education**, S.1, s. 203-227.
- Bozkurt, Rüştü (1996). "Girişimci Profili Üzerine Değerlendirmeler", **Dünya Gazetesi**, 14 Kasım.
- Bridge, Simon; Oneil, Ken ve Stan Cromie (1998). **Understanding Enterprise, Entrepreneurship and Small Business**, London, Macmillan Business.
- Bruderl, Josef ve Peter Preisendorfer (1998). "Network Support and the Success of Newly Founded Businesses", **Small Business Economy**, S. 10, s. 213-225.

- Buttner, E. Holly (1992). “*Entrepreneurial stress: Is it hazardous to your health?*”, **Journal of Managerial Issues**, C. 4, S. 2, s. 223-240.
- Bygrave, William ve Maria Minniti. (2000). “*The Social Dynamics of Entrepreneurship*”, **Entrepreneurship Theory and Practice**, C. 24, S. 3, 25-36.
- Cansız, Emine. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Caroline L. Bokhorst, Sindy R. Sumter ve P. Michiel Westenberg (2010) “Social Support from Parents, Friends, Classmates, and Teachers in Children and Adolescents Aged 9 to 18 Years: Who Is Perceived as Most Supportive?”, **Social Development**, C 19, S. 2, s. 417-426.
- Carree, Martin A. ve A. Roy Thurik. (2003). “The Impact of Entrepreneurship on Economic Growth”, Ed. D.B. Audretsch and Z.J. Acs, **Handbook of Entrepreneurship Research**, s.437-472, Boston: Kluwer Academic.
- Cobb, Sidney. (1976). “Social Support as a Moderator of Life Stres” **Psychosomatic Medicine**, C. 38; s. 300-314.
- Cohen, Sheldon ve Thomas A Wills. (1985). “*Stress, Social Support, and the Buffering Hypothesis*”, **Psychological Bulletin**, S. 98, s. 310-357.
- Cuervo, Alvaro. (2005). “*Individual and Environmental Determinants of Entrepreneurship*”, **International Entrepreneurship and Management Journal**, S. 1, s. 293-311.
- Dekovic, Maja; Engels, Rutger C. M. E.; Shirai, Toshiaki; De Kort, Gerard ve Arjen L. Anker (2002) “The Role Of Peer Relations In Adolescent Development In Two Cultures The Netherlands and Japan”, **Journal Of Cross-Cultural Psychology**, C. 33, S. 6, 577-595.
- De Goede, Irene H. A., Branje, Susan J. T., Delsing, Marc J. M. H. Ve Wim H. J. Meeus, (2009). “*Linkages Over Time Between Adolescent Relationships with Parents and Friends*”. **Journal of Youth and Adolescence**, S.38, s. 1304-1315.
- Dunst, Carl. J. (2000). “*Revisiting Rethinking Early Intervation*”, **Topies in Early Childhood Special Education**, C. 20, S. 2, s. 95-105.
- Eker, Doğan; Arkar, Haluk ve Hülya Yıldız. (2001). “*Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirliliği*”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, C.12, S. 1, s.17-25.

- Erdem, Ferda. (2001). “*Girişimcilerde Risk Alma Eğilimi ve Belirsizliğe Tolerans İlişkisine Kültürel Yaklaşım*”, (Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, S. 2, s. 43-61.
- Emsen, Ö. Selçuk (2001). “*Genç Nesilde Mesleki Eğilimler ve Girişimcilik: Ampirik Bir Çalışma*”, **MPM Verimlilik Dergisi**, S. 1, 153-176.
- European Union. (2003). “*Green Paper: Entrepreneurship in Europe, Commission of the European Communities*, Brussels: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003-0027en01.pdf> (15 April 2006).
- Filion, Louis Jacques (1994). “*Ten Steps to Entrepreneurial Teaching*”, **Journal of Small Business and Entrepreneurship**, C. 11, S. 3, s. 68-78.
- Gerber, E. Michael (1996). **Girişimcilik Tutkusu**, (Çev: Tayfur Keskin), İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Greenberger David B. ve Donald L. Sexton (1988). “*An Interactive Model of New Venture Initiation*”, **Journal of Small Business Management**, C. 26, S. 3, s. 1-7.
- Gözek, Sadık. (2006). Girişimci Adayının Özellikleri, Girişimcilik Eğilimleri ve Girişimci Adayına Sağlanan Destekler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Greve, Arent ve Janet W. Salaff (2003). “*Social Networks And Entrepreneurship Entrepreneurship*”, **Theory & Practice**, C. 28, S. 1, s. 1-22.
- Gürol, Yonca ve Nuray Atsan (2006) “*Entrepreneurial Characteristics Amongst University Students*”, **Education + Training**, C. 48, S.1, s. 25-38.
- Heller, Kenneth; Swindle, Ralph W. Jr. ve Linda Dusenbury, (1986). “*Component Social Support Processes: Comments and Integration*”, **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, C. 54, S. 4, s. 466-470.
- Helsen, Marianne, Vollebergh, Wilma ve Wim Meeus (2000). “*Social Support from Parents and Friends and Emotional Problems in Adolescence*”, **Journal of Youth and Adolescence**, C. 29, S. 3, 319-335.
- Herbig, Paul; Golden James E. ve Steven Dunphy (1994). “*The Relationship of Structure to Entrepreneurial and Innovative Success*”, **Marketing Intelligence & Planning**, C. 12, S. 9, s. 37-48
- Hisrich, Robert D. ve Michael M. Peters. (2001). **Entrepreneurship**, 5 th Ed., McGraw-Hill Higher.

- House, James S.; Umberson Demra. ve Karl R. Landis (1988) “*Structures and Processes of Social Support*”, **Annual Review of Sociology**, C. 14, s 293-318.
- İrmiş, Ayşe (2003). “*Kırgızistan Bişkek’teki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan Bir Çalışma*”, **Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 5, s.136-52.
- Jenssen, Jan Inge (1999). *Entrepreneurial Networks. A Study of the Impact of Network and Resource Access on the Start-up of New Organizations*. Doktora Tezi, Norges Handelshøyskole, Bergen, Norway.
- Johannisson, Bengt. (1988). “*Business Formation—A Network Approach*”, **Scandinavian Journal of Management**, C. 4, S. 3/4, s.83-99.
- Kanner, Allen D.; Coyne, J. Coyne; Schaefer, Catherina, ve Richard S. Lazarus (1981). “*Comparison of Two Modes of Stress Measurement: Daily Hassles and Uplifts Versus Major Life Events*”, **Journal of Behavioral Medicine**, S. 4, s.1-39.
- Karasar, Niyazi. (2000). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, (10. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kitamura, Toshinori; Kijima, Nobuhiko; Watanabe, Kyoko ve Yoshie Takezaki (1999). “*Precedents of Perceived Support: Personality and Early Life Social Experiences*”, **Psychiatry Clinical Neuroscience**, C.;53, S. 6, s. 649-654.
- Klyver, Kim; Hindle Kevin; and Denny Meyer (2007). “*Influence of Social Network Structure on Entrepreneurship Participation, A study of 20 National Cultures*”, **International Entrepreneurship and Management Journal**, C. 4, S. 3, s. 1-17.
- Koçak Torucu, Belgin. (1994). *Eğitim Sürecinde, Grupla Danışma Uygulamalarının Gençlerin Girişimcilik Gelişimine Etkisi (Yenişehir Sağlık Meslek Lisesinde Deneysel Bir Uygulama)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koh, Hian Chye (1996). “*Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics: A study of Hong Kong MBA Students*”, **Journal of Managerial Psychology**, C.11, S.3, s. 12-25.
- Kourilsky, Marilyn M. (1995). “*Entrepreneurship Education: Opportunity in Search of Curriculum*”, **Business Education Forum**, October, s. 11-15.
- Lakey, Brian and Kenneth Heller. (1988) “*Social Support from a Friend, Percieved Support, and Social Problem Solving*”, **American Journal of Community Psychology**, C. 16, S. 6, s. 811-824.

- Lambing, Peggy A. and Charles R. Kuehl (2000). **Entrepreneurship**, 2. Baskı, New York: Prentice Hall.
- Lena, Lee ve Poh-Kam Wong (2003). "Attitude Towards Entrepreneurship Education and New Venture Creation". **Journal of Enterprising Culture**, C. 11, S. 4, s. 339-357.
- Lüthje, Christian ve Nikolaus Franke. (2003). "Testing Making of an Entrepreneur: Testing a Model of Entrepreneurial Intent Among Engineering Students at MIT, **R ve D Management**, C. 33, S. 2, s. 135-47.
- Meeus, Wim. (1994). "Psychosocial Problems and Social Support in Adolescence", Frank Nestman ve Klaus Hurrelmann (Ed.), **Social Networks and Social Support in Childhood and Adolescence** (s. 241-255). Berlin: De Gruyter.
- Millman, Cindy; Matlay, Harry ve Fan Liu. (2008). "Entrepreneurship Education in China: A case Study Approach", **Journal of Small Business and Enterprise Development**, C.15, S.4, s.802-815.
- Onstenk, Jeroen. (2003). "Entrepreneurship and Vocational Education". **European Educational Research Journal**, S. 2, s. 74-89.
- Palmonari, Augusto; Kirchler, Erich ve Maria Luisa Pomben (1991). "Differential Effects Of Identification With Family And Peers On Coping With Developmental Tasks in Adolescence", **European Journal of Social Psychology**, C. 21, S. 5, s. 381-402.
- Pearson, Judith E. (1986). "The Definition and Measurement of Social Support", **Journal of Counseling and Development**, S. 64, s. 390-395.
- Rajani, N.ve Sarada D. (2008). "Women Entrepreneurship and Support Systems", **Studying on Home and Community Science**, C.2, S. 2, s. 107-112.
- Rauch, Andreas; Unger, Jens ve Nina Rosenbusch (2007). "Entrepreneurial Stress and Long Term Survival: Is There a Causal Link?", **Frontiers Of Entrepreneurship Research**, Chapter IV. The Entrepreneur C. 27, S. 4 Article 2.
- Ryan, Richard M. ve Jessica A. Solky (1996). "What is Supportive About Social Support? On the Psychological Needs for Autonomy and Relatedness", Gregory R. Pierce; Barbara R. Sarason ve Irwin G. Sarason (Ed.), **Handbook of Social Support and the Family** (s. 249-267). New York: Plenum Press.
- Sarason Irwin G.; Levine Henry M., Basham Robert M. ve Barbara R. Sarason (1983). "Assessing Social Support: The Social Support Questionnaire", **Journal of Personality and Social Psychology**, C. 44, S. 1, s. 127-139.

- Sarason, Irwin G.; Sarason, Barbara R. ve George R. Pierce (1990). "Social Support: The Search for Theory", **Journal of Social and Clinical Psychology**, C. 9, S. 1, s.133-147.
- Sargut, Ali Selami (2001). **Kültürlerarası Yönetim ve Farklılaşma**, İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
- Sequeria, J. Mueller (2004). The Effect of Network Ties and Entrepreneurial Self-efficacy on Immigrant New Venture Intentions. Doktora Tezi, The University of Texas, s. 1-450.
- Seikkula-Leino, Jaana; Ruskovaara, Elena; Ikavalko, Markku; Mattila, Johanna ve Tiina Rytkola. (2010). "Promoting Entrepreneurship Education: The Role of the Teacher?", **Education + Training**, C. 52, S. 2, s. 117-127.
- Shane, Scott (2000). "Prior Knowledge and the Discovery of Entrepreneurial Opportunities", **Organisational Science**, C. 11, S. 4, s. 448-169.
- Sexton, Donald L. ve Nancy B. Bowman-Upton. (1991). **Entrepreneurship: Creativity and Growth**, New York: MacMillan.
- Smith, Delmonize A. ve Franz T. Lohrke (2007). "Entrepreneurial Network Development: Trusting in the Process", doi:10.1016/j.jbusres.2007.06.018
- Taylor Shelley E. ve diğerleri (2004). "Culture and Social Support: Who Seeks It and Why?", **Journal of Personality and Social Psychology**, C. 87, S. 3, s. 354-362.
- Thoits, Peggy A. (1986). "Social Support as Coping Assistance", **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, S. 54, s. 416-423.
- TÜİK. (2009). Hane Halkı İşgücü Araştırması 2009 Ocak Dönemi Sonuçları (Aralık 2008, Ocak, Şubat, 2009).
- Turker, Duygu ve Senem Sönmez Selcuk (2009) "Which Factors Affect Entrepreneurial Intention of University Students?", **Journal of European Industrial Training**, C. 33, S. 2, s.142-159.
- TÜSİAD. (2002). **Türkiye’de Girişimcilik**, Ankara: TÜSİAD Yayınları.
- UN. (2000). Youth at the United Nations, United Nations, www.un.org/esa/socdev/unyin/qanda.htm (accessed 20 December 2006).
- UN. (2005). *World Youth Report: Young People Today and in 2015*, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wyr05book.pdf (accessed on 20 December 2006).

- Veciana, Jose M.; Aponte, Marines ve David Urbano (2005). “*University Students’ Attitudes Towards Entrepreneurship: A Two Countries Comparison*” **International Entrepreneurship and Management Journal**, S. 1, s. 165-182.
- Venesaar, Urve; Kolbre, Ene ve Toomas Piliste. (2006). “*Students’ Attitudes and Intentions toward Entrepreneurship at Tallinn University of Technology*”, **School of Economics and Business Administration**, Published in Working Papers in Economics. Tallinn University of Technology, (TUTWPE), s. 97-114.
- Wang, Clement K. Ve Poh-Kam Wong (2004). “*Entrepreneurial Interest of University Students in Singapore*”, **Technovation**, S. 24, s. 163-72.
- Wickham, Philip A. (2001). “*Strategic Entrepreneurship: A Decision-making Approach to Need Venture Creation and Management*”. **Financial Times**. Prentice Hall, s.7.
- Yıldırım, İbrahim (2010). **Anne Baba Desteği ve Başarı**, 2.Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, Emel; Yılmaz, Ela ve Fatoş Karaca (2008). “*Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi*”, **Genel Tıp Dergisi**, C. 18, S. 2, s. 71-79.
- Yılmaz, Ercan ve Ali Murat Sünbül. (2009). “*Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesi*”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 21, s.195-203.
- Wenthington Elaine ve Ronald C. Kessler (1986). “*Perceived Support, Received Support, and Adjustment to Stressful Life Events*”, **Journal of Health and Social Behavior**, C. 27, S. 1 s. 78-89.
- Zimet Gregory D., Dahlem, Nancy W., Zimet, Sara G. ve Gordon K. Farley (1988). “*The Multidimensional Scale of Perceived Social Support*”, **Journal of Personality Assessment**, S. 52, s. 30-41.